

Nr 75.

Av herr **Reuterskiöld**, i anledning av *Kungl. Maj:ts i proposition nr 2 gjorda framställning i fråga om riksbanksfonden och dess införande i rikshuvudbok och budget.*

I årets proposition nr 2 har departementschefen till statsrådsprotokollet för 4 januari 1938 bl. a. hemställt att i övergångsstaten för 1937/1938 skulle under Utgifter för kapitalökning införas å rubriken Riksbanksfonden ett belopp av 50,000,000 kronor att täckas av lånemedel. Och i den samtidiga statsverkspropositionen för 1938/1939 har under inkomster å driftsbudgeten från statens kapitalfonder uppförts ett belopp av 3,000,000 kronor på sagda s. k. riksbanksfond.

Såsom departementschefen till ovan anförda protokoll (sid. 50) anført, hava hittills riksbankens vinstmedel redovisats under särskild huvudrubrik, enär riksbankens tillgångar icke uppförts bland statens i rikshuvudboken redovisade kapitaltillgångar. Grunden härtill har varit och är riksbankens konstitutionella ställning, vilken hindrat dess likställande med statens affärsdrivande verk och upptagande av dess tillgångar å statsregleringsfonden; å varje års budget har endast kunnat uppföras det belopp som riksdagen för varje år anvisat av riksbanksvinsten såsom inkomst vid statsregleringens fastställande.

Ett förslag från 1910 att ändra dessa förhållanden och likställa riksbanken i huvudsak med de affärsdrivande verken avvisades då, men har nu i något ändrad form ånyo framförts, så att hädanefter dels riksbankens tillgångar skulle upptagas till redovisning i den av riksräkenskapsverket, som lyder allenast under Kungl. Maj:t och icke under riksdagen, förda rikshuvudken och därvid bokföras såsom riksbankens fond, dels denna fond skulle införas i budgeten såsom inkomsttitel, å vilken borde redovisas riksbankens vinst i dess helhet. Förslaget har med vissa principiellt betydelselösa modifikationer accepterats av bankofullmäktige och med några ytterligare detaljändringar förordats av riksräkenskapsverket; departementschefen anslöt sig förlidet år till detta förslag, och mot detsamma gjordes då under riksdagsbehandlingen ingen erinran, vilket ingalunda får, såsom departementschefen synes anse, tolkas som ett riksdagens accepterande av samma förslag — snarare ligger bakom riksdagens tystnad att frågan då icke var fullt aktuell, och att först när den nya budgetanordningen skulle slutligt prövas, vilket sker i år, anledning finnes att närmare ingå på frågan. Denna tolkning är desto mera befogad, som departementschefen själv numera, efter förnyat övervägande av frågan, funnit anledning till vissa modifikationer (sid. 51 i prop. nr 2), bl. a. den rätt väsentliga »att för reservfondens del ingen ändring sker i nuvarande redovisnings- och dispositionsbestämmelser»,

d. v. s. riksbankens reservfond skall icke upptagas till redovisning i rikshuvudboken såsom del av riksbanksfonden. Otvivelaktigt är denna modifikation av principiell betydelse och särdeles tacknämlig såsom konstitutionellt väl grundad för att icke säga nödvändig. Men denna modifikation är ingalunda tillräcklig, *om riksdagen vill bevara och säkerställa sin särskilda konstitutionella makt över riksbanken.*

I verkligheten är det dock måhända icke så mycket bevarandet av riksdagens makt frågan gäller som fastmera *förebyggandet att denna makt glider omärkligt över till Kungl. Maj:t.* Hela den tämligen oegentligt såsom en »upprensning» betecknade budgetsreform, som nu skall genomföras, är visserligen närmast av rent formell och teknisk natur, men det får inte förbises, att även rent formella och tekniska reformer — inte minst när de framföras såsom speciellt »praktiska» även då de väsentligen bero av teorier, ehuru utan konstitutionell karaktär — kunna medföra, liksom de tidigare faktiskt medfört, icke avsedda eller önskade konstitutionella verkningar och i varje fall kunna, under ändrade förhållanden, framkalla bestämda faror som inte ens reformernas förespråkare borde alldeles ignorera.

Redan förslaget, att »den nuvarande avbetalningslånafondens behållning, som består av reserverade vinstmedel» skulle inlevereras till statsverket vid övergången till nästa budgetår, framkallar betänkligheter. Departementschefen har alternativt tänkt sig möjligheten av ett överförande till reservfonden, som skulle förbli orubbad. Men han avvisar detta alternativ därmed, att vid behov »torde kapitalmedel i erforderlig utsträckning få anvisas över riksstaten för återställande av fondens värde» (sid. 52). Emellertid synes departementschefen här, liksom budgetsakkunniga i annat sammanhang (sid. 51), hava förbisett vad ett anvisande »över riksstaten» principiellt betyder, nämligen att medlen *därmed ställas till Kungl. Maj:ts disposition* och att sålunda *Kungl. Maj:ts medverkan härigenom blir nödvändig:* även om detta vore allenast en formsak och under alla förhållanden kunde så få betraktas, vilket knappast vore riktigt, så må erinras att denna formsak är minst lika betydelsefull som den tekniska formsak hela budgetreformen ytterst anses vara. Har riksdagen en gång medgivit Kungl. Maj:ts medverkan i fråga om åtgärder vilka hittills berott av riksdagen allena, är principen uppgiven, och sedan blir det allenast en anpassningsfråga, hur långt man skall gå. Något anorlunda ställer sig saken i fråga om riksgäldsfonden, där riksdagen enligt R. F. § 66 alltfört har möjlighet att besluta särskild beviljning oberoende av riksstaten, om å riksstaten anvisade medel icke skulle bli tillgängliga. Motsvarande bestämmelse finnes ej beträffande riksbanken, ehuru denna enligt R. F. § 72 står under riksdagens »garanti». Det är efter min uppfattning både oriktigt och icke utan sina faror om riksdagen även till synes blott i en formfråga eftergiver något av sin allenabeslutanderätt.

I sak torde icke något vara att vinna därigenom att »riksbanksfonden» redovisas i rikshuvudboken och att bankens vinst upptages såsom utdelning å denna fond i budgeten. Varken större klarhet eller, än mindre, större säkerhet vinnes härigenom, varemot konstitutionell oklarhet och principiell

uppgivelse av riksdagens hittillsvarande ställning till riksbanken blir därav en ofrånkomlig följd. Med hänsyn härtill hemställes,

att riksdagen ville avslå vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om riksbanksfonden och dess införande i rikshuvudbok och budget.

Stockholm i januari 1938.

C. A. Reuterskiöld.
